

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI ÇEVRE SAĞLIĞI BİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ

(2024/1)

DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ 5 HAZİRAN 2024

**“Doğa ile barışmak 21. yüzyılın belirleyici görevidir.
Her yerde ve herkes için en önemli öncelik bu olmalı.”**

- António Guterres, BM Genel Sekreteri, 2021

Dünya Çevre Günü, çevre için en önemli günlerden biridir ve çağımızın öncelikli çevresel sorunlarına ışık tutmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, 1972 yılında İsveç'te gerçekleştirilen Stocholm Çevre Konferansı'nın ilk günü olan 5 Haziran'ı 'Dünya Çevre Günü' olarak belirlemiştir.¹ Çevreyi ilk kez küresel olarak gündeme getiren, çevrenin insan refahı ve ekonomik büyümeyle olan bağlantısını konu alan bu konferanstan kısa bir süre sonra BM Çevre Programı (The United Nations Environment Programme-UNEP) kurulmuştur.² 1973'ten bu yana, UNEP liderliğinde düzenlenen Dünya Çevre Günü, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin çevresel boyutlarının önemini vurgulamak için de önemli bir platform haline gelmiştir.³

Her yıl farklı bir temayı ele alan Dünya Çevre Günü, 2024 yılı için ' *Arazi Restorasyonu, Çölleşme ve Kuraklığa Dayanıklılık* ' konularına odaklanmıştır ve ev sahibi ülke, Suudi Arabistan Krallığı'dır.⁴ UNEP, bu yıl için 'Onarıcı Tarım Belgeseli Gösterimi ve Gençlerin Öncülüğünde Tartışma' içerikli çevrimiçi bir etkinlik planlamıştır.⁵ Ayrıca film gösterimleri, sergiler, saha gezileri, panel tartışmaları gibi farklı ülkelerde düzenlenen çeşitli etkinlikler de resmi internet sitesinde paylaşılmaktadır.⁶

Türkiye'de 2022 yılında yayımlanan bir genelge ile 5 Haziran Dünya Çevre Günü'nün içinde bulunduğu hafta, her yıl 'Türkiye Çevre Haftası' olarak ilan edilmiştir. 2024 yılı için 5-9 Haziran tarihlerini içeren Çevre Haftası'nın teması, 'Hepimizin Bir Dünyası Var' olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda sıfır atık, iklim değişikliği, çölleşme ve kuraklık gibi konuları ele alan, çevre bilincini artırarak toplumu çevresel sorumluluk almaya teşvik eden sunum, konferans, yarışma, sergi, film gösterimi gibi çeşitli etkinlikler planlanmaktadır.⁷

¹ [Internet] What is World Environment Day? <https://www.worldenvironmentday.global/about/history> Erişim: 22.05.2024

² [Internet] UNEP, Who we are <https://www.unep.org/who-we-are/frequently-asked-questions> Erişim: 22.05.2024

³ [Internet] UNEP, News, Stories & Speeches, Press Release <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/saudi-arabia-host-world-environment-day-2024-focus-land-restoration> Erişim: 22.05.2024

⁴ [Internet] UNEP, Overview <https://www.unep.org/events/un-day/world-environment-day-2024> Erişim: 22.05.2024

⁵ [Internet] Official Events <https://www.worldenvironmentday.global/get-involved/official-events> Erişim: 31.05.2024

⁶ [Internet] Associated Events <https://www.worldenvironmentday.global/get-involved/associated-events> Erişim: 31.05.2024

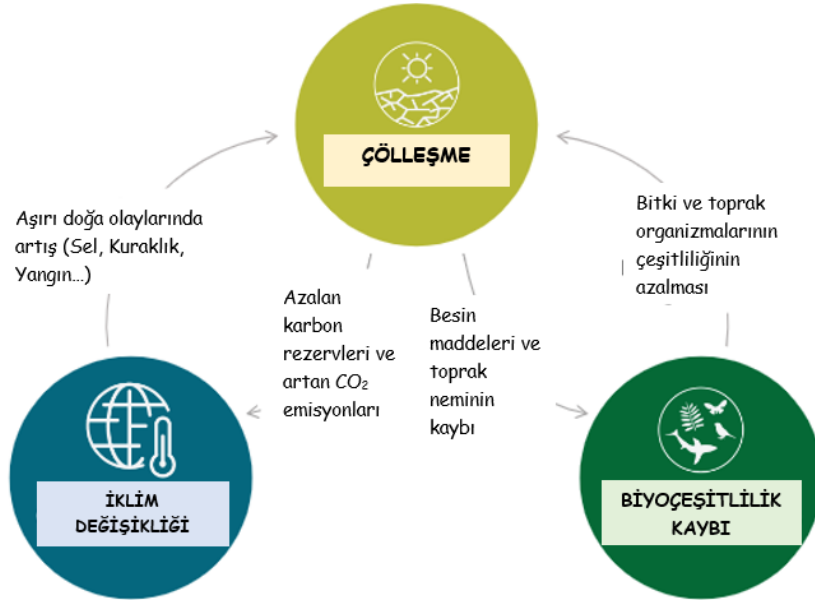
⁷ [Internet] T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/haberler/tu-rk-ye-c-evre-haftasi-usul-ve-esaslar-2024-olur-20240521102127.pdf> Erişim: 31.05.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI ÇEVRE SAĞLIĞI BİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ

(2024/1)

Kuraklık, yağışların kaydedilen normal seviyelerin önemli ölçüde altına düşmesi sonucunda, suyun özellikleri ve dağılımı ile ilgili ciddi dengesizliklerin ortaya çıktığı bir olgudur.⁸ Uzun süre devam ettiğinde geniş alanları etkileyerek çevresel, sosyal, ekonomik etkilere ve sağlık risklerine neden olmakta,⁹ doğal afetlerin yalnızca %15'ini oluşturmasına rağmen aşırı hava olaylarından kaynaklanan ölümlerin yaklaşık %60'ından sorumlu tutulmaktadır. 1998-2017 yılları arasında dünya çapında 124 milyar dolar tutarında ekonomik kayba neden olmuştur.¹⁰ Her yıl yaklaşık 55 milyon insanın kuraklıktan etkilendiği ve 2030 yılına kadar yaklaşık 700 milyon insanın da kuraklık nedeniyle yerinden edilme riskiyle karşı karşıya olduğu tahmin edilmektedir.¹¹

Çölleşme, kurak alan ekosistemlerinin insani faaliyetler ve iklim değişikliği gibi nedenlerle kalıcı olarak bozulmasıdır. Topraktaki besin maddelerini tüketen sürdürülemez tarım, madencilik, aşırı otlama, ağaç ve bitki örtüsünün tahribi çölleşmeye sebep olan bazı insani faaliyetlerdir. Rüzgâr ve su erozyonu da üst toprağı taşıyıp geride verimsiz bir toz ve kum karışımı bırakarak hasarı artırmaktadır.¹² Çölleşme; yoksulluk, kötü sağlık, gıda güvensizliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, su kıtlığı, zorunlu göç, iklim değişikliği ve doğal afetlere direncin azalması gibi ekonomik, sosyal ve çevresel sorunları ağırlaştırmaktadır.¹³

Çölleşme ile Biyolojik Çeşitlilik Kaybı ve İklim Değişikliği Arasındaki İlişki¹⁴

BM Genel Kurulu 2012 yılında çölleşme, arazi bozulması ve kuraklığın küresel boyutta sorunlar olduğunu, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tüm ülkelerin sürdürülebilir kalkınması açısından ciddi zorluklar oluşturduğunu ve arazi bozulmasını

⁸ [Internet] UNCCD, [United Nations Convention to Combat Desertification in Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa](https://www.unccd.int/land-and-life/drought/drought-initiative), 1994 Article 1. Erişim: 23.05.2024

⁹ [Internet] ECA, Combating Desertification in The EU: a Growing Threat in Need of More Action, Special Report, 2018 https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_33/SR_DESERTIFICATION_EN.pdf Erişim: 24.05.2024

¹⁰ [Internet] UNCCD, Land & Life, The Drought Initiative. <https://www.unccd.int/land-and-life/drought/drought-initiative> Erişim: 27.05.2024

¹¹ [Internet] WHO, Drought https://www.who.int/health-topics/drought/#tab=tab_1 Erişim: 27.05.2024

¹² [Internet] UN, Desertification and its effects, <https://www.un.org/en/observances/desertification-day/background> Erişim: 27.05.2024

¹³ [Internet] UNCCD, Land & Life, Desertification, <https://www.unccd.int/land-and-life/desertification/overview> Erişim: 27.05.2024

¹⁴ ECA, based on World Resources Institute, Ecosystems and Human Well-being: Desertifications Synthesis, 2005, p.17

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI ÇEVRE SAĞLIĞI BİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ

(2024/1)

tersine çevirmek için acil eylem planlarına ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır.¹⁵ Ekosistemlerdeki bozulmayı durdurmak ve bozulanları yeniden canlandırmak amacıyla da 2021 yılında 'Ekosistem Restorasyonu 10 Yılı'nı ilan etmiştir. Bu kapsamda, küresel bir yenileme hareketi oluşturmak amaçlanmış ve herkesin iletişim kurabileceği, projelerin, etkinliklerin ve ihtiyaç duyulan bilgilerin paylaşılacağı bir internet platformu oluşturulmuştur.¹⁶

Dünya üzerindeki yaşamın temeli olan ekosistemlerdeki bozulma günümüzde, başta insanlar olmak üzere tüm canlılar için varoluşsal bir tehdit oluşturmaktadır. Ekosistem bozulmasını önlemek, durdurmak ve tersine çevirmek için söz vermek yerine harekete geçmek ciddi öneme sahiptir. Çünkü bozulmuş arazileri eski haline döndürmenin, çölleşmeyi durdurmanın ve kuraklığa karşı dayanıklılık oluşturmanın en etkili yollarından biri ekosistemlerin yenilenmesidir.¹⁷ Yenilenme ile geçim kaynakları artırılır, yoksulluk azaltılır ve aşırı hava olaylarına karşı dayanıklılık gelişir. Karbon depolaması artar ve iklim değişikliği yavaşlar.¹⁸ Bozulan arazilerin yalnızca %15'inin onarılması ve daha fazla bozulmanın durdurulması, türlerin yok olmasını %60'a kadar önleyebilir. Ormanların ve mangrovların(Tropikal kuşaklardaki kıyı ve bataklıklarda yetişen bitki cinsi¹⁹) eski haline getirilmesi, diğer doğal çözümlerle birlikte, 2030 yılına kadar ihtiyaç duyulan sera gazı azaltışının üçte birinden fazlasını sağlayabilir. Tarım arazilerine ağaç dikilerek yapılan yenileme 1,3 milyar insanın gıda güvenliğini iyileştirebilir. Ormanların yenilenmesi ve daha iyi tarım uygulamaları, dünya genelinde şehirlerin %81'inin su kaynaklarındaki kirliliği azaltabilir. Şehirlerin ağaçlandırılması, kirlilik ve ısıdan kaynaklanan riskleri azaltırken milyarlarca insanın zihinsel ve fiziksel sağlığını artırabilir. Tüm bu faydaları elde edebilmek için tüm bireylere sorumluluk düşmektedir. Bireylerden devletlere kadar herkesin önceliği iklim değişikliği ile mücadele etmek, ekosistemleri onarmak, türleri yok olmaktan kurtarmak olmalıdır.²⁰

Our Land. Our Future
We are
#GenerationRestoration

**WORLD
ENVIRONMENT
DAY**

**Kingdom of
Saudi Arabia**
2024

<https://www.worldenvironmentday.global/>

¹⁵ UNGA (2012). Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012., Desertification, land degradation and drought, p. 40-41.

¹⁶ [Internet] About The UN Decade <https://www.decadeonrestoration.org/about-un-decade> Erişim: 31.05.2024

¹⁷ [Internet] UNEP, News, Stories & Speeches, Speech <https://www.unep.org/news-and-stories/speech/world-environment-day-turning-point-our-race-restoration> Erişim: 31.05.2024

¹⁸ [Internet] UNEP, World Environment Day 2024, <https://www.unep.org/news-and-stories/statements/world-environment-day-2024-accelerating-land-restoration-drought> Erişim: 27.05.2024

¹⁹ Güler Ç. (2013) Büyük Çevre Sözlüğü. Yazıt Yayıncılık, Ankara

²⁰ [Internet] UNEP, 2021 Ecosystem restoration for people, nature and climate <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/36251/ERPNC.pdf> Erişim: 31.05.2024